

I skuggan av OS

"Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter." Så inleds första artikeln i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. I Kina bryter regimen mot dessa internationella skyldigheter på ett oacceptabelt sätt. Värst drabbade är minoritetsfolken i västra Kina.

I augusti 1999 greps den 53-åriga Rebiya Kadeer, frontfigur för uigurerna, den muslimska minoritetsbefolkningen i Kinas Xinjiangprovins. Hon dömdes till åtta års fängelse för att ha skickat några tidningsklipp till sin make i USA, artiklar som fanns tillgängliga för allmänheten. Rebiya Kadeer hade länge varit en nagel i ögat på de kinesiska myndigheterna, då hon varit aktiv i att försöka förbättra situationen för sitt folk. Hon startade skolor för fattiga uigurer, hjälpte uiguriska kvinnor att starta egna företag och tog varje tillfälle att tala med människor hon mötte om uigurnas svåra situation.

Rebiya Kadeer dömdes för att ha spridit "hemlig information till utlänningar". Under sina år i fängelse utsattes Rebiya Kadeer inte för fysisk tortyr, men placerades så att hon skulle höra hur andra fångar torterades runt omkring henne. Hon fick varken läsa och skriva. Hon fick inte se andra människor i ögonen och ingen fick titta på henne.

Utöver uigurerna finns ytterligare 54 minoritetsfolk i Kina. Tillsammans utgör de 8 procent av Kinas befolkning, men bor på mer än hälften av landets geografiska yta. Etniska grupper som anses vara potentiellt separatistiska eller har en stark organisation byggd på etnisk tillhörighet råkar ut för svårigheter. Sedan Xinjiangprovinsen (eller Östturkestan som uigurerna själva kallar det) införlivades med Kina 1949 har man strävat efter att bli en självständig stat, och när självständighetsrörelsen intensifierades på 1990-talet ledde det

till hårdare tillslag av Kina mot folket i detta oljerika område. De motarbetas i sitt religionsutövande genom att moskéer och religiösa skolor stängs och religiöst bruk såsom Ramadan hindras; människor som motsätter sig statlig policy fängslas, torteras eller avrättas; böcker på uiguriska har förbjudits, skolböcker har bränts, och språket har förbjudits i de flesta ämnen vid Xinjiangs universitet. Ett okänt antal uigurer hålls i arbetsläger utan att ha fått en tillbörlig rättegång.

Sedan den 11 september 2001 har "kriget mot terrorismen" använts som förevändning för att förfölja uigurerna. Fem uigurer har "av misstag" fått tillbringa tid på Guantanamo-fängelset, varifrån de sedermera släpptes och ofrivilligt blivit placerade i Albanien utan möjlighet att återvända till Kina. (Mer om detta i Konflikt i radions P1 från den 30 december 2006 samt den 24 november 2007. Lyssna på www.sr.se).

OS KAN SKAPA MÖJLIGHETER

Uigurerna är bara en av de minoritetsgrupper som råkar illa ut i Kina. Mer känd är förstas problematiken i Tibet. Även i andra delar av landet marginaliseras och förföljs minoriteter, och fräntas sina kulturella, religiösa och uttrycksfrihetliga rättigheter.

Just nu pågår en allt intensivare debatt i Kinas omvärld om mänskliga rättigheter i ljuset av de förestående olympiska spelen i Peking. Det är bra, och OS kan skapa möjligheter för ett kraftfullt tryck på Kina att förbättra människorättssituationen.

Samtidigt får vi inte glömma bort att inte enbart stå upp för de pekingbor som tvångsförflyttas eller skickas till omskolningsläger inför ett stort internationellt evenemang. Etniska minoriteter i landets olika delar syns

Rebiya Kadeer fick åtta års fängelse för att ha skickat några tidningsklipp till sin make i USA.

FOTO: AMNESTY

varken på Pekings gator eller speciellt mycket i medierapporteringen. Men nu när myndigheterna har gett utländska journalister en tillfällig lättnad i möjligheterna till fri rapportering inför OS: Åk ut i landet! Beskriv för världen de människorättskränkningar som etniska minoriteter i Kina råkar ut för idag, 2008, det år vi firar 60 år (!) sedan den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs och proklamerades av FN:s Generalförsamling, inklusive Sverige, inklusive Kina.

Rebiya Kadeer släpptes ur fängelset 2005. Hennes familj trakasseras dock alltjämt. Två söner avtjänar numera långa fängelsestraff, sannolikt som en form av repressalie mot Rebiya Kadeer och i förlängningen mot de minoriteter som kämpar för att kunna åtnjuta sina grundläggande mänskliga rättigheter.

Emma Sjöström

Svenska Amnesty, Kinasamordningen